

BURDUR MERKEZ BEREKET KÖYÜ'NDEN ZEUS "KARPOPHOROS ?" BÜSTÜ

Yaşar ARLI*

ÖZ

Bu çalışmada, 1997 yılında sivil bir yurttaş tarafından Burdur Arkeoloji Müzesi'ne kazandırılan erkek büstü irdelenmiştir. İlk kez bilim dünyasıyla paylaşılan büst, ikonografisiyle tarafımızca tanrı Zeus olarak tanımlanmıştır. Birden çok yan isimle tapınım gören tanrıya ait olduğunu iddia ettiğimiz bu büst, aynı teritoryumun sınırlarından ele geçen yazıtlı Çeltikçi büstüyle de karşılaştırılarak Zeus "Karpophoros" olarak yorumlanmıştır. Burdur kırsalında Sagalassos teritoryumundaki Çeltikçi Köyü'nden ele geçen yazıtlı büst, yörenin kırsalında meyve veren ya da arazilere ekin sağlayan "Zeus Karpophoros"a tapınımın en somut örneklerindendir. Burdur'un 19 km uzağındaki aynı teritoryumun sınırları içerisindeki Bereket Köyü'nde bulunan benzer formdaki büst örneği de tanrının aynı *epithetonu*na adanmış olmalıdır; çünkü yazıtsız büstlerin hangi isme ithafen yontulduklarını belirlemek ancak yorumlarla mümkündür. Zeus "Karpophoros"a ithafen adanmış Çeltikçi örneği ise kırsaldaki tanrı *epithetonu* tanımlamak açısından önemlidir. Ayrıca Burdur kırsalından ele geçen her iki büst örneği, kırsaldaki yöre halkının Zeus ikonografisinde büst formunu benimsediklerini gösterir. Çeltikçi büstünün yanı sıra Burdur'dan ele geçen yazıtlı bir altarla da yörede var olan Zeus "Karpophoros" tapınımı belgelenmektedir. Bereket büstü, bölgenin yerel malzemesi kireç taşıdan yontulmuştur. İhtimale de Sagalassos teritoryumundaki yerel bir atölyede taşralı ustalar tarafından üretilmiş olmalıdır. Dalgali saç ve sakal buklelelerindeki işçiliklikle birlikte *himation*undaki kıvrım yapısıyla da büst, Hadrianus – Erken Antoninuslar (MS 117-161) Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zeus "Karpophoros" Büstü, Burdur Arkeoloji Müzesi, Bereket Köyü, Hadrianus – Erken Antoninuslar Dönemi

BUST OF ZEUS "KARPOPHOROS ?" FROM CENTRAL BEREKET VILLAGE IN BURDUR

ABSTRACT

In this study, a man bust brought to the Burdur Archaeology Museum by a citizen in 1997 was examined. Shared with the scientific world for the first time, the bust was identified by us as the god Zeus with its iconography. This bust, which we claim to belong to the god worshipped with multiple bynames was compared with the inscribed Çeltikçi bust found in the borders of the same territory and was interpreted as Zeus "Karpophoros". The inscribed bust, found in the Çeltikçi Village in the Sagalassos territory in the countryside of Burdur, is one of the most concrete examples of the worship of "Zeus Karpophoros", who bears fruit or provides crops to the fields in the rural area of the region. The similarly shaped bust example found in Bereket Village within the borders of the same territory, 19 km away from Burdur, must have been dedicated to the same epithet of the god; since it is only possible to determine which name the uninscribed busts were carved through interpretation. The Çeltikçi example dedicated to Zeus "Karpophoros" is important in terms of defining the god epitheton in the countryside. Additionally, both bust examples found in the Burdur countryside show that the local people in the countryside adopted the bust form in the Zeus iconography. In addition to the Çeltikçi bust, an inscribed altar found in Burdur also proves the worship of Zeus "Karpophoros" in the region. The Bereket bust was sculpted from limestone, a local material of the region. It must have been produced by provincial craftsmen in a local workshop in the Sagalassos territory. The bust is dated to the Hadrianus-Early Antonine Period (117-161 AD) with the workmanship in the wavy hair and beard tresses and the fold formation in its himation.

Keywords: Zeus "Karpophoros" Bust, Burdur Archaeology Museum, Bereket Village, Hadrianus – Early Antonine Period

Makale Gönderim Tarihi: 21.02.2025

Yayına Kabul Tarihi: 23.06.2025

* Araş. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, ANTALYA, ORCID ID: 0000-0001-7799-6764 E-posta: yasalarli@akdeniz.edu.tr

Giriş

Bu çalışmada, Burdur Arkeoloji Müzesi bahçesinde müze teşhir salonu giriş kapısı yönünde ön cephe duvarı önünde sergilenen Zeus büstü kaleme alınmıştır¹. Eser, 05.05.1997 tarihinde B. Çelik adlı vatandaşın satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Müze kaydına buluntu yeri olarak da Burdur merkez ilçesinin 19 km uzağındaki antik dönemin küçük bir kenti olarak bilinen Sagalassos teritoryumundaki Moatra'nın bir *komesi* ya da köyü olarak yorumlanan Bereket Köyü'nden ele geçtiği belirtilmiştir (Bean, 1959, s. 110-111; Umar, 1993, s. 577; Gündüz Önal vd. 2023, s. 265; Talloen vd. 2024, s. 84-85).

31.01.2011'de de müze defterine K.121.16.97 envanter numarasıyla kaydedilen Zeus büstü, bölgenin yaygın malzemesi kireç taşından yontulmuştur. Büstün yüksekliği 91 cm, genişliği 78 cm, derinliği de 34 cm'dir.

Günümüze kadar yayımlanmayan ve bilim dünyasıyla ilk kez paylaşılacak olan Zeus büstü hakkındaki bu çalışmada, hem pek çok *epithetonu* ile tapınım gören tanrı Zeus'un hangi yan isme ithafen yontulduğunu belirtmek hem de üslupsal özelliklerinden yola çıkarak bir dönem önerisi sunulmak istenmiştir. Ayrıca tespit edilen Zeus *epithetonu*, bölgeden ele geçen ve arkeoloji bilimine kazandırılmış yazıtlı ve figürlü heykeltıraşlık eserleri ve altarla da desteklenerek tanrının bölgede karşılaşılan tapınımı da yorumlanacaktır. Son olarak ise buluntu yeri bilinen eserin üretim yeri ve atölyesi hakkında da görüş bildirilecektir.

Eserin Tanımı

İri gözenekli kireç taşından yontulan büstte, eksiklikler ve kopmalar görülür. Alnın üst kısmı noksandır. Gözler, burun ve üst dudağı kapsayan kısım, eksiktir. Büstün alt silmesinde eksiklikler yer alır (Resim 1-3).

Erkek büstünde alın gerisinin noksan olmasından dolayı alın merkezindeki saç buklelerinin işlenişi tanımsızdır (Resim 1). Yanlardaki ve başın arka kısmındaki hacimli ve uzun saç bukleleri dalgalıdır. Başın arka kısmında, tepe noktasını çevreleyen meşe yaprağı ve dallarından oluşan çelenk yer alır (Resim 2). Uzun yüz yapısı; kuru, zayıf ve kemiklidir. İri ve dolgun sakal bukleleri; dalgalı ve gürdür. Boyun, güçlü ve kısadır. Omuzlar, yuvarlak ve dardır. Büst, heybetli ve yarı giyimlidir. Sol omuz ve göğsü *himation*la örtülmüşken, vücudun geri kalanı çıplaktır (Resim 3). *Himation*daki kıvrımlar, yumuşak ve yüzeyseldir.

¹ Zeus büstünü, çalışmama izin veren ve hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen Burdur Müzesi Taş Eserler Sorumlusu Sayın Evren ŞAHİN'e en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Resim 1: Zeus Büstünün Cepheden Görünümü (Şahıs Arşivi).

Resim 2-3: Zeus Büstünün Sağ-Sol Profilden Görünümü (Şahıs Arşivi).

Eserin Değerlendirmesi

Üzerinde yazıt bulunmayan büstün kimi betimlediği bildirilmemiştir; fakat büstün bir tanrıyı ait olduğu da kesindir. Dalgalı, hacimli, uzun, iri ve dolgun saç ve sakal bukleleriyle birlikte heybetli ve yarı çıplak görünümüyle büst, alışlagelen ikonografisiyle tanrı Zeus'u tanımlar (Leventi, 1997, s. 341-342, res. 213, 219c-f; Leventi vd. 1997, s. 348, res. 261; Smith, 2013, s. 69, res. 64; Akyürek Şahin, 2014, s. 123, 146-166; Kaya vd. 2024, 19-26, lev. 9-13). Tanrı Zeus'un; Zeus Karpophoros, Zeus Bronton, Zeus Eukharistos, Zeus Agothios, Zeus Bennios ve Zeus Sebastos gibi birden çok *epitheton*la tapınım gördüğü bilinir (Akyürek Şahin, 2014, s. 135; Poblome, 2019, s. 362, res. 59). Birbirinden farklı yan isimlerle tapınım gören tanrının her bir sıfatını temsil eden ayrı bir ikonografisi ise söz konusu değildir (Akyürek Şahin, 2014, s. 129). Bu yüzdendir ki büstün tanrının hangi yan ismine ithafen adandığını yazıtsız yorumlamak mümkün görünmemektedir (Akyürek Şahin, 2014, s. 135).

Yukarıda bahsedildiği gibi çalışmaya konu olan Zeus büstü de yazıtsızdır; fakat bölgeden ele geçen yazıtlı örneklerle desteklenerek *epithetonu* hakkında görüş belirtilecektir. Bu hususta, aynı teritoryumda (Çeltikçi) bulunan ve satın alma yoluyla müzeye kazandırılan benzer büst formu ve ikonografisiyle yazıtlı Zeus büstü (envanter numarası: K.156.82.95) oldukça önemlidir (Poblome, 2019, s. 362, res. 59). 2007 yılında hem G. H. Horsley (2007, s. 112-113, lev. 154) hem de N. Karakaya'nın (2007, s. 188, 203, 281, res. 104) bilim dünyasına tanıttıkları Çeltikçi Zeus büstü, son kez 2019'da J. Poblome (2019, s. 362, res. 59) tarafından yorumlanmıştır. J. Poblome'nin MS 2. yüzyıla tarihlendirdiği kireç taşından büstün alt silmesinde "Ζεὺς καρποφόρος χωρίοις" yazıtı yer alır (Poblome, 2019, s. 362, res. 59). Bu yazıta göre büst, yörenin zengin toprak sahipleri tarafından meyve veren ya da arazilere ekin sağlayan Zeus anlamındaki Zeus "Karpophoros"a ithafen adanmıştır (Horsley, 2007, s. 112-113, lev. 154; Karakaya, 2007, s. 188, 203, 281, res. 104; Poblome, 2019, s. 362, res. 59). Bu büst dışında buluntu yeri Burdur olarak gösterilen 6636 envanter numaralı kireç taşından yontulan prizma formundaki altar da önem arz eder (Horsley, 2017, s. 112, lev. 153). MS 1. yüzyılın sonu veya 2. yüzyıla tarihlendirilen altın üzerinde buğday başağı demeti tasviriyle birlikte Zeus "Karpophoros"a adandığını gösteren yazıt görülür (Horsley, 2017, s. 112, lev. 153). Literatüre giren bu iki çalışma dışında yörede, Zeus "Karpophoros" tapınımını gösteren başka bir arkeolojik veri henüz söz konusu değildir. Bu iki örnek de Burdur yöresinde ve özellikle kırsalında Zeus "Karpophoros"a adak hediyelerinin adandığını gösterir; fakat bu iki örnekten de yola çıkarak Pisidia Bölgesi'nde tanrının bu *epithetonuna* yaygın bir tapınımdan bahsetmek doğru bir çıkarım olmayacaktır.

Zeus büstünü, K.156.82.95 envanter numaralı Zeus "Karpophoros" büstüyle de karşılaştığımızda her iki eser, birbiriyle yakın benzerlik içerisindedir. Kaleme alınan Zeus büstünde alnın üst kısmın kopmasından dolayı saç stili hakkında bilgi sahibi değiliz. Bunun dışında büstün boyutu, yarı giyimli olması, omuzların yuvarlak ve dar olmasıyla birlikte kısa ve kalın boyun, Çeltikçi büstüyle benzerdir. Aynı zamanda her iki eser, aynı teritoryum sınırları içerisindeki Burdur kırsalından ele geçmiş ve bölgenin yerel malzemesinden yontulmuşlardır. Bu benzerlikler neticesinde de yorumlanan eserin, Zeus "Karpophoros" olduğu düşünülebilir. Yazıtlı Çeltikçi eseri de bu önerideki en somut arkeolojik verilerdendir. Bu iki büstle birlikte yayımlanan çalışmada (Horsley, 2017, s. 112, lev. 153), Burdur içerisindeki buluntu yeri belirtilmemiş olsa da 6636 envanter numaralı altar da kırsaldan ele geçmiş olmalıdır. Bu örnekler, Burdur

kırsalında Zeus'un "Karpophoros" unvanıyla ilişkilendirilen adakların sunulduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, bu iki büstle birlikte teşhir salonundaki diğer yazıtsız Zeus büstleri de göstermektedir ki, yöre halkı Zeus ikonografisinin tercihinde büst biçimini severek kullanmışlardır (Kaya vd. 2024, s. 20, 23, 25).

Adanan bu büstlerin yerlerine nasıl yerleştirildikleri konusunda da fikir ayrılıkları görülür. Örneğin bazı araştırmacılar büstlerin doğrudan toprağa yerleştirildikleri (Lochman, 2003, s. 90, 217) konusunda görüş bildirirken, bazı araştırmacılar da altar üzerinde durduklarını savunmuşlardır (Akyürek Şahin, 2014, s. 133, 135). Büstlerin alt, sunakların da üst kısımlarında gözlemlenebilen dübel izleri de bu görüşü desteklemektedir (Karakaya, 2007, s. 281, res. 101-102; Akyürek Şahin, 2014, s. 132, 134, 147, 153). Ayrıca, yazıtsız büstleri kimliklendirmek amacıyla büstlerin yazıtlı altarlar üzerinde konumlandırılmış olabilecekleri de akla uygun gelmektedir; çünkü benzer ikonografide tasvir edilen ve birden çok yan isimle tapınım gören yazıtsız Zeus büstlerini, başka türlü ayırt etmek mümkün olmayacaktır.

Son olarak tarihlendirme hususunda, "Zeus Bereket Büstü", Sagalassos teritoryumu kapsamındaki diğer eser olan Zeus "Karpophoros" büstü ile karşılaştırılarak, eser için çağdaş dönem önerisi getirilmiştir. J. Poblome, yazıtlı büst hakkında MS 2. yüzyıl önerisinde bulunmuştu (Poblome, 2019, s. 362, res. 59). Ancak, Çeltikçi eserindeki üslupsal özellikler irdelendiğinde, MS 2. yüzyıl içerisinde daha spesifik bir dönem önerisi vermek mümkündür. Mesela, işçilik olarak üstün nitelikteki heykeltıraşlık eserlerinden kolaylıkla ayırt edilebilen büstün saç ve sakal buklelerinin işlenmesinde matkap kullanımı söz konusu değildir. Bu üslupsal özellik de eserin tarihlendirmesinde oldukça önemlidir; çünkü Hadrianus (MS 117-138) Dönemi'nde Neoklasizm'in (Klasik Döneme öykünme) zirve yaptığı (Özgan, 2013, s. 134; Arlı, 2023, s. 45) ve bu üslupsal özelliğin, Antoninus Pius (MS 138-161) Dönemi'nde de korunduğu bilinir (Arlı, 2023, s. 45). Bu yüzdendir ki, söz konusu dönemlerin plastik sanatında matkap kullanımı oldukça sınırlıdır. MS 130'lu yıllardan itibaren Roma İmparatorluk Dönemi plastiğinde erkek-kadın portrelerinde yalnızca gözbebeği ve irisin işçiliğinde matkap kullanımı söz konusuyken (Wegner, 1939, s. 17, 21, 28, 51, lev. 1, 10, 34; Wegner, 1956, s. 40, res. 61-62; İnan vd. 1979, s. 248, lev. 158, res. 1-3; Fittschen vd. 1983, s. 10-11, lev. 12; Kleiner, 1992, s. 242, res. 206; Özgan, 2013, s. 163-165, 205-210, res. 172, 222-225), mitolojik konulu eserlerde ise bu üslup özelliğinin rastlanmadığı örnekler de görülür (İnan, 1981, s. 365; İnan, 1983, s. 202-203; Akçay, 2007, s. 133-134, 188-189, lev. 19, 70-71). Hadrianus – Erken Antoninuslar Dönemi plastik sanatında, matkap kullanımı yalnızca gözbebeği ve irisin işçiliğiyle sınırlı iken; Orta Antoninuslar (MS 161-189) Dönemi ve sonrasında, matkap uygulamaları göz bebeği ve irisin aktarımının yanı sıra saç ve sakal bukleleri ile giysi detaylarında da yoğunlaşarak devam etmiştir (Wegner, 1939, s. 41, lev. 19, Özgan, 2013, s. 221-223, res. 234-235; Poulsen, 1974, s. 131-132, lev. 205-206; Özgan, 2015, s. 40-42, res. 16-17; Durugönül, 2021, s. 198-199, 214-215, 218, res. 96-97). Bahsedilen bu üslupsal özellikler neticesinde, değerlendirilen esere, genel bir yüzyıl tarihlendirmesinin aksine Hadrianus – Erken Antoninuslar Dönemi önerisinde bulunmak mümkündür (Kaya vd. 2024, s. 24, lev. 12). Ayrıca, *himotion*daki yumuşak ve yüzeysel aktarılan kıvrımlar da bu görüşü destekler niteliktedir (Durugönül, 2021, s. 153, 165); çünkü önerilen dönem sonrasında giderek artan matkap kullanımından dolayı giysideki kıvrımlar, doğal görünümünden uzak bir şekilde derin ve şematik işlenmektedir. (Özgan, 2015, s. 53; Durugönül, 2021, s. 204, 218; Arlı vd. 2022, s. 43).

Bu üslupsal aktarımlar ışığında, “Zeus Bereket Büstü”nün saç ve sakal buklelerinde de matkap izine rastlanmaz. Ayrıca *himation*daki kıvrım yapısı da yumuşak ve doğal görünümündedir. Bu üslupsal benzerlikler de “Zeus Bereket Büstü”nün, Çeltikçi eseriyle aynı döneme tarihlendirmesini mümkün kılmıştır.

Üretim Yeri

Sagalassos, Hadrianus Dönemi’nde hem Pisidia Bölgesi’nin en görkemli kenti hem de kült merkezi konumundadır (Waelkens vd. 2011, s. 99). Elde edilen statüyle kent, zengin heykeltıraşlık eserleriyle donatılmıştır (Waelkens vd. 2011, s. 99; Arlı, 2024, s. 71). Kentteki bilimsel kazılar sonucunda keşfedilen üstün kalite ve işçilikteki heykeltıraşlık eserleri de bu görüşü doğrulamaktadır. Burdur Arkeoloji Müzesi’nde sergilenen ince tanecilikli beyaz mermerden yontulan 42.02.04. envanter numaralı Poseidon heykeli (Waelkens, 2013, s. 44, lev. 67; Poblome, 2019, s. 343, res. 34; Kaya vd. 2024, s. 78-79, lev. 30) ile 531.152.95 envanter numaralı Asklepios heykeli (Waelkens vd. 2011, s. 125; Waelkens, 2013, s. 22, lev. 17; Kaya vd. 2014, 80-81, lev. 31) ve 32.152.95 envanter numaralı Koronis heykeli’nden (Waelkens vd. 2011, s. 125; Kaya vd. 2024, s. 97-98, lev. 39) alınan mermer örnekleri, yontu malzemesinin Dokimeion kökenli olduklarını göstermiştir. Mermer analizlerinin yanı sıra 298.99.94 envanter numaralı heykel kaidesinde (Waelkens vd. 1997, s. 373, no. 4; Poblome, 2019, s. 326-327 no. 15; Kaya vd. 99-100, lev. 40) de “beni Dokimeionlu Alkimos’un oğlu Glykon yaptı” yazıtı yer alır. Böylelikle hem arkeolojik veriler hem de analiz sonuçları sipariş verilen üstün nitelikteki heykeltıraşlık eserlerinin Dokimeionlu ustaların elinden ya da atölyesinden çıkmış olduklarını gösterir (Arlı, 2024, s. 71).

Sagalassos teritoryumunun kırsalında ise benzer durumdan bahsetmek mümkün değildir. Bölgenin yaygın malzemesi kireç taşından yontulan büstteki işçilik kaba ve estetikten yoksundur. Ayrıca eserin yerel malzemeden ve büst formunda yontulmuş olması, üretim maliyetlerini azaltma amacıyla yerel halk tarafından bilinçli bir tercih olarak değerlendirilmelidir. Düşük kalitedeki malzeme ve işçilikle yontulan “Zeus Bereket Büstü”nün, yukarıdaki örneklerde bahsedildiği gibi köklü bir atölyede marifetli heykel ustaları tarafından üretilmiş olduğunu düşünmek doğru bir sav olmayacaktır. Aksine, Sagalassos teritoryumundaki yerel bir atölyede veya yerinde gezgin bir atölyede taşralı ustaların üretimi olabileceğini söylemek mümkündür.

Sonuç

B. Çelik adlı vatandaşın satın alma yoluyla Burdur Arkeoloji Müzesi’ne kazandırılan eser, Sagalassos teritoryumunun kırsalında küçük bir yerleşim yeri olan Moatra kentinin köyü ya da *komesi* olarak adlandırılan Bereket Köyü’nde bulunmuştur. Bilim dünyasıyla ilk kez paylaşılan yazıtsız büst; iri, dolgun, hacimli ve dalgali saç ve sakal bukleleriyle birlikte heybetli ve yarı giyimli görünümüyle de tarafımızca tanrı Zeus olarak yorumlanmıştır. Ancak tanrının hangi *epitheton*una ithafen adandığı ise belirtilmemiştir. Bunun yanı sıra Bereket eserinin büst formunda olması da kırsaldaki yöre halkının Zeus ikonografisindeki tercihin bize göstermiştir. Bu tanrı ikonografisinde gözlemlenen tercih, Sagalassos teritoryumuna bağlı Çeltikçi Köyü’nde ele geçen büstle de desteklenmektedir. Ayrıca Burdur kırsalından ele geçen estetikten yoksun kaba işçilikteki her iki büst, kireç taşından yontulmuştur. Bu büstlerin düşük kalite ve işçilikte olması da siparişi veren yöre halkının maliyeti düşürmek amacıyla benimsedikleri bilinçli bir tercih olarak yorumlanmıştır.

Çeltikçi buluntusu Zeus büstü, yazıtlıdır ve yazıtında meyve veren ya da arazilere ekin sağlayan Zeus "Karpophoros" a ithafen adandığı belirtilmiştir. Yazıt, pek çok yan isimle tapınım gören tanrının bahsedilen *epithetonu*yla da kırsaldaki yöre halkı tarafından tapınım gördüğünün belgelenmesi açısından önemlidir. Ayrıca Burdur'dan ele geçen ve Zeus "Karpophoros" a adanan yazıtlı altar da yörede tanrının bu sıfatına tapınımı gösteren bir diğer önemli arkeolojik veridir. Bu arkeolojik veriler de söz konusu yazıtsız Zeus büstünü kimliklendirme konusunda bize yol göstermektedir. Bereket büstünün omuz yapısının dar ve yuvarlak olmasıyla birlikte kısa ve güçlü boyun yapısı ile yarı çıplak görünümü ve büst ölçüleri, Çeltikçi büstünün ikonografisiyle yakın benzerlik içerisindedir. Alışlagelen bu büst ikonografisi de yorumlanan eserin "Zeus Karpophoros" a ithafen yotulduğunun kanıtı olmalıdır. Bu *epithetonun* belirtilmesi için de yazıtlı altar örneğinde olduğu gibi, "Zeus Bereket Büstü" nün de bir altar üzerine yerleştirildiğini düşünmek mümkündür.

Burdur kırsalından ele geçen ve Zeus "Karpophoros" yan ismiyle görüş bildirilen büst, her ne kadar Sagalassos teritoryumunda gün yüzüne çıkartılmış olsa da Sagalassos'ta keşfedilen üstün kalitedeki malzeme ve işçilikte yontulan eserlerden farklılık gösterir. Bu husus da, Zeus büstünün, Sagalassos teritoryumunda yerel bir atölyede ya da sipariş üzerine yerinde gezgin bir atölyede taşralı ustalar tarafından yontulduğu sonucuna varmamızı mümkün kılmıştır.

Son olarak ikonografisi ve kırsaldaki tapınımıyla Çeltikçi eseriyle yakın benzerlik gösteren büst, yontuldukları dönem itibarıyla de çağdaş olmalıdırlar. Bereket eserine dönem önerisi öncesinde; ilk olarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilen Çeltikçi büstü yeniden irdelenerek eser için verilen yüzyıl içerisinde daha spesifik bir dönem önerisi getirilmiştir. Çeltikçi örneğinde olduğu gibi, dalgalı ve iri saç ve sakal buklelerinde matkap izine rastlanmayan büstün, ayrıca giysisindeki yumuşak ve doğal kıvrım yapısı da eserin tarihlendirilmesinde bize yol göstermiştir. Gerçekleştirilen bu üslupsal değerlendirmeler neticesinde de "Zeus Bereket Büstü", Hadrianus – Erken Antoninuslar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- AKÇAY, B. A. (2007). *Perge Güney Hamamı Heykeltıraşlık Eserleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AKYÜREK ŞAHİN, N. E. (2014). "Bilecik'ten Bir Grup Zeus Büstü ve Zeus Bronton". *Gephyra*. 11: 121-171.
- ARLI, Y. (2023). "Ödemiş Müzesi'ndeki Kadın Portresi". *BANÜSAD*. 6/1: 40-50.
- ARLI, Y. (2024). "Burdur Müzesi'nden Kadın Portresi". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 35: 65-78.
- ARLI, Y. – ATALAY, S. (2022). "Perge Batı Kapıdan Bir Heykel". *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 14/26: 38-51.
- BEAN, G. E. (1959). "Notes and Inscriptions from Pisidi. Part I". *AS*. 9: 67-117.
- DURUGÖNÜL, S. (2021). *Roma Devlet Kabartmalarında Propaganda ve 'Sanat'*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- FITTSCHEN, K.-ZANKER, P. 1983. *Katalog der römischen Porträts in den Capitolinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom: Band 3-Text/Tafeln*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

- GÜNDÜZ ÖNAL, A.-YALKIN, A. O. (2023). "Burdur İli Merkez İlçesine Bağlı Köy Adları Üzerine Bir Değerlendirme". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 11: 263-284.
- HORSLEY, G. H. (2007). *The Greek and Latin Inscriptions in the Burdur Archaeological Museum*. Ankara: British Institute at Ankara.
- İNAN, J. (1981). "Perge Kazısı 1980 Çalışmaları". *Belleten*. 45/2: 364-369.
- İNAN, J. (1983). "Perge Kazısı 1982 Çalışmaları". *Kazı Sonuçları Toplantısı*. 5: 199-206.
- İNAN, J.-ROSENBAUM, E. A. (1979). *Römische und Frühbyzantinische Porträtplastik aus der Türkei-Text/Tafeln*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.
- KARAKAYA, N. (2007). *Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları*. İstanbul: Ege Yayınları.
- KAYA, M. C.-ARLI, Y.-ŞAHİN, E. (2024). *Burdur Arkeoloji Müzesi Teşhir Salonu Serbest Heykeltıraşlık Eserler Kataloğu*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- KLEINER, D. E. E. (1992). *Roman Sculpture*. New Haven: Yale University Press.
- LEVENTI, I. (1997). "Zeus". *LIMC*. 8/1-2: 338-346.
- LEVENTI, I.-MACHAIRA, V. (1997). "Zeus". *LIMC*. 8/1-2: 346-350.
- LOCHMAN, T. (2003). *Studien zu kaiserzeitlichen Grab- und Votivreliefs aus Phrygien*. Basel: Skulpturhalle Basel.
- ÖZGAN, R. (2013). *Roma Portre Sanatı 2*. İstanbul: Ege Yayınları.
- ÖZGAN, R. (2015). *Roma Portre Sanatı 3*. İstanbul: Ege Yayınları.
- POBLOME, J. (2019). *Bir Zamanlar Toroslar'da Sagalassos*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- POULSEN, V. (1974). *Les Portraits Romains Volume II: De Vespasien Á La Basse-Antiquité Texte/Planches*. Copenhagen: Ny Carlsberg.
- SMITH, R. R. R. (2013). *Hellenistik Heykel*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- TALLOEN P.-SCHÜRR, D.-VANDAM, R. (2024). "More Water at Moatra: Archaeology, Geomorphology and Toponymy in the Territory of Sagalassos". *Gephyra*. 28: 83-95.
- UMAR, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- WAELEKENS, M.-POBLOME, J. (1997). *Sagalassos IV. Reports on the Survey and Excavation Campaigns of 1994 and 1995*. Leuven: Leuven University Press.
- WAELEKENS, M.-POBLOME, J. (2011). "Pisidya'nın birinci kenti". *Sagalassos city of dreams*. (Ed. Marc Waelkens, Jeroen Poblome, Patrick De Rynck, Ebru Torun). Gent: 99-131.
- WAELEKENS, M. (2013). *Sagalassos: City of Water*. İstanbul: Ertuğ&Kocabıyık.
- WEGNER, M. (1939). *Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit*. Berlin: Verlag Gebr. Mann.
- WEGNER, M. (1956). *Das Römische Herrscherbild: Hadrian (Plotina. Marciana. Matidia. Sabina)*. Berlin: Verlag Gebr. Mann.

EXTENDED ABSTRACT

The Bereket Bust has not been published until today. With its imposing, half-naked appearance and large, wavy tresses of hair and beard, the bust identifies the god Zeus. It is not

known to which of the god's epithetones, such as Zeus Karpophoros, Zeus Bronton, Zeus Eukharistos, Zeus Agothios, Zeus Bennios and Zeus Sebastos, the bust was sculpted. It is not possible to determine the epitheton of the uninscribed bust. Although the god Zeus was worshipped under many bynames, the depicted iconography is similar. There are no different iconographies showing the distinction in each epitheton. Therefore, the most important issue in determining the epitheton of the god is the inscribed examples that have survived to the present day.

Although there are differences of opinion on the placement of the busts, it is reasonable to assume that especially the uninscribed busts were placed on inscribed altars. It is conceivable that the inscribed busts were placed directly onto the ground as in the case of Çeltikçi; however, placing the uninscribed busts onto the ground in a similar manner would raise the question of which epitheton of the god the votive gift was dedicated to. Therefore, the uninscribed busts were standing on an altar like the example of the altar with the inscription of Zeus "Karpophoros" in the form of a prism sculpted from limestone with an inscription of Zeus "Karpophoros" and depicting an ear of wheat, which was found in the countryside of Burdur but most probably recovered from the countryside of Burdur.

The inscribed bust and altar example are important in terms of showing the worship of Zeus "Karpophoros" in the region, especially in the rural areas. Apart from these two examples, there are no other examples known in the region dedicated to the mentioned epitheton of the god. As a result of these two examples, it would not be wrong to say that the people in the rural areas of Burdur, although not in the entire Pisidia Region, knew about Zeus "Karpophoros" and worshipped him.

Apart from these two examples, it is possible that the bust found in the countryside of the same territory was sculpted in dedication to the mentioned epitheton. As in the Çeltikçi example, the imposing appearance and dimensions of the bust are almost similar, as well as the narrow and rounded shoulders, the short and thick neck and the half-dressed appearance. In addition to these similarities, considering the fact that the uninscribed bust was found in the countryside, it is possible to say that it was dedicated to Zeus "Karpophoros".

As in the case of the inscribed bust, the Bereket bust, which was found in the countryside of the Sagalassos teritorium and sculpted from limestone, must have been sculpted by provincial craftsmen in a local workshop within the borders of the teritorium or in an itinerant workshop on site. Because the results of the marble analysis of the sculptural artifacts discovered at Sagalassos and the example of the inscribed pedestal show that the sculptural artifacts of superior quality and qualification came from the hands or workshops of craftsmen from Docimium who were famous for their sculpture production.

Finally, the dating of the bust, which is a provincial production lacking aesthetics, is based on the craftsmanship of the large and wavy hair and beard tresses and the fold formation of the dress. In Hadrianic (117-138 AD) Period sculpture, the use of drills was only practiced in the craftsmanship of the pupil and iris from the 130s AD onwards. The use of drills during the reign of Antoninus Pius (138-161 AD), who ruled after Hadrianus, was also valid only in the craftsmanship of the pupil and iris, just like the Hadrianic period. In the Middle Antonine Period (161-180 AD), in addition to the workmanship of the pupil and iris, drills are also used in the processing of the tresses of the hair and beard, as well as in the processing of the folds of clothing. There is no use of a drill in the hair and beard tresses of the bust in the study. The fold formation on the Himation is also not deep and schematic. As a result of these stylistic features, the bust of Bereket is dated to the Hadrianus –Early Antonine Period (117-161 AD).